22.10.2018

Eduskunnan kunta- ja terveysjaosto
Viite: HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

KUULEMISLAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2019 (HE 123/2018 VP)

Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi osana hallituksen eduskunnalle tekemän valtion talousarvioesityksen 2019 käsittelyä. Takuusäätiö on valtakunnallinen sosiaalialan säätiö, jonka tarkoituksena on tukea kansalaisten velkaongelmien ehkäisyä ja niiden ratkaisemiseen tähtääviä toimintoja. Aivan erityisesti säätiö edustaa niiden henkilöiden näkökulmaa, jotka ovat itse kokeneet talous- ja velkaongelmia. Annamme säätiössä taloudellista neuvontaa, takaamme järjestelyluottoja, myönnämme luottoja sosiaalisin perustein, edistämme velkojen sovittelua ja kehitämme välineitä taloudenhallinnan tueksi sekä ennen kaikkea tuomme esiin epäkohtia esim. lainsäädännössä. Tavoitteenamme on myös ennaltaehkäistä ylivelkaantumista jokapäiväiseen elämän kulujen vuoksi.

Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirretään aluehallintovirastoilta ja kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin 1.1.2019. Talous- ja velkaneuvontapalveluiden alueellisesta järjestämisestä vastaavat jatkossa oikeusapu- ja edunvalvontapiirit ja palvelua tuottavat oikeusaputoimistot. Uudistuksella pyritään yhdenmukaistamaan talous- ja velkaneuvonnan palveluja sekä parantamaan sähköisiä palveluja.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan talous- ja velkaneuvonnan organisointitavan muutos, sähköisten palveluiden parantaminen, toimintatapojen yhdenmukaistaminen ja palveluprosessien kehittäminen ovat yleisesti ottaen erittäin kannatettavia muutoksia. Hyvin suunniteltuna ja riittävästi resursoituna talous- ja velkaneuvonnan ohjauksen ja järjestämisen nykyistä tiiviimpi koordinointi mahdollistaa palvelujen nykyistä tasapuolisemman laadun eri puolilla Suomea sekä yhdenmukaisemmat toimintatavat. Hallituksen esityksen osalta Takuusäätiö toivoo kiinnitettävän erityistä huomiota vielä seuraaviin näkökohtiin:

1. Nykyisen palvelutason turvaamisen kannalta on erittäin tärkeää, että toteutusresurssit kyetään pitämään siirtymävaiheessa mahdollisimman lähellä nykyistä tasoa, jossa myös kunnat ovat resursoineet palvelun tuottamiseen merkittävän rahasumman vuosittain.

Vaikka siirtymäkauteen on epäilemättä varauduttu hyvin, tuottaa toiminnan siirtäminen useammalta toimijalta pienemmälle joukolle epäilemättä monta haastekohtaa. Kuntien menettelyt ja valmistautuminen siirtymävaiheeseen on jo nyt tuottanut monta erilaista toimintatapaa. Tämä näkyy mm. Takuusäätiön neuvontapalveluissa, joihin on syksyn myötä ottanut yhteyttä yhä enemmän ihmisiä, jotka kokevat vaikeuksia palvelun saatavuuden suhteen, kun kunnat ovat aloittaneet valmistautumisen siirtymävaiheeseen.

Näiden syiden vuoksi on tärkeää, että siirtovaiheen toteutukseen on olemassa riittävät resurssit.

2. Velkaongelmat ovat olleet jo vuosia jatkuvassa kasvussa. Esimerkiksi kotitalouksien velkaantumisaste ja maksuhäiriömerkintöjen määrä ovat kasvaneet jo yli vuosikymmenen ajan. Valitettavasti Takuusäätiön epäilyjen mukaan kotitalouksien

Takuusäätiö
Asemamiehenkatu 4
00520 HELSINKI
Puhelin (09) 6126 340
Faksi (09) 6126 3458
S-posti takuusaatio@takuusaatio.fi tai etunimi.sukunimi@takuusaatio.fi
Internet www.takuusaatio.fi

ongelmavelkakehitys on kuitenkin vielä paljon pahempaa, kuin mitä esim. maksuhäiriömerkintöjen kautta voidaan saada näkyville. Tästä kertoo mm. se, että Takuusäätiön neuvontapalveluihin otettiin elo-syyskuun 2018 aikana yhteyttä yli 10000 kertaa, mikä on enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Yhä useamman yhteydenottajan tapauksessa velat olivat edelleen hoidossa, mutta velkamäärät olivat kasvaneet esim. Takuusäätiön käytettävissä olevien järjestelymuotojen ulottumattomiin. Ihmiset hoitavat velkojaan ottamalla uutta velkaa, koska sitä on helposti saatavilla ja sitä myös markkinoidaan esim. omatoimisten velkajärjestelyjen tekemiseen aktiivisesti.

Vaikka talous- ja velkaongelmat ovat kiistämättä jatkuvassa kasvussa, ei vastaavan kokoista kasvua ei ole kuitenkaan ollut nähtävissä julkisen talous- ja velkaneuvonnan asiakasmäärissä. Suurin syy tähän on Takuusäätiön arvion mukaan siinä, että ihmiset eivät tunne talous- ja velkaneuvontapalveluita riittävästi. Lähes 70-80% Takuusäätiön neuvontapalveluihin yhteyden ottavista henkilöistä ei ilmoituksensa mukaan tiedä julkisten talous- ja velkaneuvontapalveluiden olemassaolosta. Näin ollen he eivät myöskään ole osanneet ottaa niihin yhteyttä riittävän varhaisessa vaiheessa.

Talousarvioesityksen mukaan ylivelkaantumisen ennaltaehkäisemiseksi ja ylivelkaantuneiden auttamiseksi tehostetaan talous- ja velkaneuvontapalveluiden kansalaisviestintää ja kehitetään yhteistyömuotoja sekä verkostoja talous- ja velkaneuvontapalveluja antavien toimijoiden, kuten kuntien sosiaalitoimen kanssa. Takuusäätiön näkemyksen mukaan siirtyminen kohti palvelujen aktiivista markkinointia on erittäin kannatettavaa, jotta ihmiset voidaan tavoittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Suuri ongelma ja haaste talous- ja velkaneuvontapalvelujen suhteen tulevaisuudessa onkin Takuusäätiön arvion mukaan se, onnistuvatko palvelut tavoittamaan asiakkaan riittävän varhaisessa vaiheessa.

Niin tärkeää kuin tämä onkin, on Takuusäätiön arvion mukaan kuitenkin samalla kyettävä varautumaan siihen, että mikäli palvelut tavoittavat tarpeessa olevat asiakkaat nykyistä vahaisemmassa velkaantumisen vaiheessa, se saattaa merkitä myös suurta asiakasmäärien kasvua, johon tulisi kyetä reagoimaan mahdollisimman nopeasti.

3. Takuusäätiön omia palveluita on sähköistetty viimeisten vuosien aikana. Säätiön kokemuksen mukaan sähköiset palvelut tuovat helpotusta palvelun saatavuuteen ja tehostavat resurssien käyttöä, mutta vasta viiveellä.

Säätiön kokemuksena on, että alku- ja ylimenovaiheessa sähköisten palvelujen kehittäminen vie sekä taloudellisia resursseja että aikaa, enemmän kuin tuo suoria asiakashyötyjä. Resurssisäästöt tulevat vasta vuosien kuluttua. Takuusäätiön kokemusten mukaan uusien sähköisten toimintamuotojen ja -välineitten kehittäminen on kuitenkin välttämätöntä, koska niiden kautta on saatavilla resurssisäästöjä ja osalle asiakkaista ne ovat ainoa toimiva palvelumuoto. Sähköisiä velkaneuvontapalveluja on myös markkinoitava erikseen, jotta ihmiset löytävät niiden piiriin. Lisäksi on hyvä huomioida, että osa velallisista tulee jatkossakin hyötymään lähinnä vain henkilökohtaisesta palvelusta.

4. Takuusäätiön näkemyksen mukaan toimintatapojen ja palveluprosessien kehittäminen sekä yhdenmukaistaminen ovat erittäin tärkeitä, jotta talous- ja velkaneuvonnassa kyetään vastaamaan mahdollisimman hyvin tuleviin haasteisiin.

Takuusäätiö
Asemamiehenkatu 4
00520 HELSINKI
Puhelin (09) 6126 340
Faksi (09) 6126 3458
S-posti takuusaatio@takuusaatio.fi tai etunimi.sukunimi@takuusaatio.fi
Internet www.takuusaatio.fi

Talous- ja velkaongelmat ja niihin sopivat ratkaisut ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana ja samoin pitää muuttua myös niiden ratkaisukeinojen. Esimerkiksi säätiön neuvontapalveluihin yhteyttä ottaneiden osalta vuonna 2016 neuvottavista 80 prosentilla näytti olevan lähiaikoina mahdollisuus johonkin velkojen järjestelyyn, mutta tänä vuonna enää 40 prosentilla. Myös Takuusäätiön takaama velkojen järjestelylaina on velkamäärien kasvun vuoksi mahdollinen yhä harvemmille. Pari vuotta sitten se näytti olevan mahdollinen noin 50%:lle yhteydenottajista, mutta tänä vuonna enää alle 20%:lle.

Takuusäätiön näkemyksen mukaan tulevat oikeusaputoimistojen talous- ja velkaneuvonta-ammattilaiset ovat avainasemassa uusien toimintatapojen ja ratkaisukeinojen kehittämisessä sekä niiden tarpeeseen liittyvän informaation keräämisessä. Tähän työhön tulee kuitenkin olla sekä aikaresursseja, välineitä, kehittämisosaamista että vaikuttamisväyliä. Jotta työ tulee onnistumaan, pitää Takuusäätiö erittäin tärkeänä, että talous- ja velkatilanteen kehittymistä kyetään seuraamaan riittävän reaaliaikaisesti ja, että käytössä on myös välineitä reagoida muutoksiin nopeasti.

Tämä edellyttää, että talous- ja velkaneuvontatyöhön osataan myös tulevaisuudessa resursoida riittävästi.

Minna Backman
Lakimies
Takuusäätiö

Juha A. Pantzar
Toimitusjohtaja
Takuusäätiö

Takuusäätiö
Asemamiehenkatu 4
00520 HELSINKI
Puhelin (09) 6126 340
Faksi (09) 6126 3458
S-posti takuusaatio@takuusaatio.fi tai etunimi.sukunimi@takuusaatio.fi
Internet www.takuusaatio.fi